

Analys, främjande och tillträdesfrågor

Föredragande
Gunnar Enequist

010-470 06 40
010-470 03 30

Gunnar.enequist@uhr.se

YTTRANDE

Diarienummer
1.2.3-1641-2014

Datum
2014-11-28

Postadress

Box 45093
104 30 Stockholm

Besöksadress

Wallingatan 2
111 60 Stockholm

Telefon

010-470 03 00

Org nr

202100-6487

www.uhr.se

Yttrande över granskningsrapporten ”Statens dimensionering av lärarutbildningen – utbildas rätt antal lärare?”

RiR 2014:18

Sammanfattning

Frågor om dimensionering av lärarutbildningen berör Universitets- och högskolerådet (UHR) endast i mindre omfattning. Myndigheten finner dock anledning att ta upp två aspekter.

Den första aspekten avser risken att en koncentration av lärarutbildningen försvårar arbetet för att främja en breddad rekrytering, något som ingår i myndighetens uppgifter. UHR menar att denna risk bör beaktas när för- och nackdelar med en koncentration diskuteras.

Den andra aspekten avser möjligheterna att utnyttja mobilitetsprogrammen, såväl de nationella som de EU-gemensamma, för att öka läraryrkets attraktivitet. I samhället av idag kan en internationaliserad yrkesroll – förutom att bidra till utveckling och kvalitet i skolan – göra läraryrket attraktivt för ungdomar som vant sig vid internationella dimensioner i sin tillvaro. Möjligheterna att utnyttja mobilitetsprogrammen i detta syfte bör uppmärksammas och utökas.

Bakgrund

Till de uppgifter som Universitets- och högskolerådet (UHR) ska hantera hör antagning till högre utbildning där lärarutbildningen är en del, internationell mobilitet för studenter och personal samt främjande av breddad rekrytering till universitet och högskolor. Dessa områden är olika i flera avseenden, också ifråga om UHR:s ansvar.

Arbetet med antagning sker på uppdrag av lärosätena. Frågor som berör antagning till lärarutbildningen måste därför ställas till universitet och högskolor. När det gäller frågor om internationell mobilitet och främjande av breddad rekrytering har UHR däremot ett direkt ansvar i kraft av sin instruktion. Myndigheten väljer därför att koncentrera sitt yttrande till de två senare områdena.

Risker med koncentration av lärarutbildningen

Riksrevisionen behandlar i sin granskningsrapport frågan om koncentration av lärarutbildningen till färre platser än vad som nu är fallet. I de rekommendationer som

ges till regeringen ingår att "Stimulera och underlätta ytterligare för lärosätena att samverka rörande lärarutbildningen för att på så sätt uppnå ökad specialisering mellan lärosätena". Specialisering behöver inte nödvändigtvis betyda samma sak som koncentration. Det ligger dock nära till hands att attraktiviteten sjunker hos det lärosäte som får en minskad bredd i utbudet.

Läro-utbildningen hör, tillsammans med bl.a. utbildningen av sjuksköterskor, till de utbildningar som är mest spridda i landet. Detta är naturligtvis ingen tillfällighet – det handlar om yrkesgrupper som är viktiga på de regionala arbetsmarknaderna. Denna stora spridning ligger troligen bakom det faktum att rekryteringen är så bred som den är för dessa utbildningsområden. Statistik som Universitetskanslersämbetet har presenterat visar t.ex. att andelen äldre bland behöriga förstahandssökande är avsevärt större för läro-utbildningar än för andra sektorer, sjuksköterskeutbildningen undantaget¹.

Att kunna studera på eller nära hemorten anses vara en viktig faktor när individer som t.ex. har hunnit bilda familj ska ta steget till en högre utbildning och ska välja inriktning. Likaså innebär närhet till utbildningen en mindre tröskel, särskilt för dem vars föräldrar inte har en högre utbildning. UHR har full förståelse för behovet av specialisering utifrån kvalitetsaspekter, men menar att det är angeläget att i detta sammanhang också ta hänsyn till ambitionen att bredda rekryteringen.

Mobilitetsprogrammen som instrument för att öka yrkets attraktivitet

I granskningsrapporten behandlar Riksrevisionen frågan om rekrytering av studenter till läro-utbildningen. I rekommendationerna till lärosätena ingår att "Arbeta mer systematiskt och strategiskt med studentrekrytering till läro-utbildning där brist råder på arbetsmarknaden." UHR menar att de mobilitetsprogram som myndigheten ansvarar för – såväl de nationella som de EU-gemensamma – bör uppmärksammas i detta sammanhang.

UHR ansvarar både för nationella program t.ex. Linnaeus Palme, Nordplus och Den globala skolan och för EU-kommissionens program, t.ex. Erasmus+. Inom ramen för dessa program är många lärare engagerade, både i samarbeten med skolor i andra länder och genom enskilda utbyten. Programmen är mycket populära och utvärderingar visar att effekterna i de svenska skolorna är påtagliga. Intresset för internationella frågor ökar kraftigt på de skolor som deltar. UHR menar att dessa goda effekter bör kunna utvecklas ytterligare.

För ungdomar som växer upp i Sverige idag är internationella kontakter och influenser självklara aspekter av det dagliga livet. Bakom detta ligger faktorer som det ökande resandet, närmandet till andra länder via sociala medier och andra delar av elektronisk kommunikation, det alltmer internationellt inriktade nöjeslivet osv. I många delar av näringslivet finns också en internationell anknytning som ökar. Läraryrket skulle troligen kunna ges en ökad status om också det kunde ges en rejält ökad internationell koppling.

UHR menar att en tydlig nationell satsning på läraryrkets internationalisering skulle bidra både till en positiv kvalitetsutveckling i den svenska skolan och till en ökad status för läraryrket. En ökning av nationella medel för läro-mobilitet och andra former av samarbete med skolor i andra länder skulle kunna vara en del i en sådan satsning, liksom en ökad internationalisering av läro-utbildningen. En ökad status för läraryrket skulle i sin tur kunna bidra till att öka antalet studenter som söker sig till läro-utbildningen.

¹ Universitet och högskolor – Årsrapport 2014, Universitetskanslersämbetet.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ulf Melin efter föredragning av utredaren Gunnar Enequist och i närvaro av avdelningschefen Tuula Kuosmanen, biträdande stabschefen Magnus Hjort och verksjuristen Drazenko Jozic.

Ulf Melin

Gunnar Enequist